

Clericus quid est? Cleros grece. latine forsuo
catur. unde clerici dicuntur quasi sorte de populi
co&u electi. Ostiari dicuntur qd̄ ipsis primo con
cedatur ecclesie ianuā aperire uel claudere. ut nouerint
qui recipiendi. & qui sint ab ecclesia repellendi. p̄
hos septē gradus qui probatus ascenderit. ad apicē
poterit pontificatus ascendere. ut in sublimi culmi
ne positus. subiectos sibi ordines disponat & ordinet.
Lector appellatur ab eo quod officium habeat recitan
di in ecclā scripturas canonicas. Exorciste grece adiu
rantes. uel execrantes sunt. eo qd̄ ad eos p̄tineat execra
tione ecclesiastica. & adiuratione diuini nominis
pellere demones. Acoliti grece. latine cerosarii
dicunt. qd̄ eorū officium sit cereos accendere & preire
diaconē lectionē euangelicā recitaturū. ut lumine
cereorū uerū lumen euangelii testentur. Subdiaconus
dicitur. quod sub antecedente diacono positus ministrat.
Diaconus grecū est. latine minister dicitur. quod as
sistat sacerdoti. et circa aram diuersetur. atq; mi
nistrat. Sacerdos dicitur. quod sacrū ducatur
prebeat. uel quod sacrū donet. & est compositū nom̄.
uel ab eo qd̄ est sacrū donans. uel ab eo qd̄ est sacerdux.
Preter grece. latine senior uocatur. qd̄ nom̄ ideo sacer
dotib; imponitur. ut nouerint sematuros moribus. &
intelligentia senes esse debere. qm̄ in antiquis est sa
pientia. & scriptura loquitur. Interrogat patre

tuum & adnuntiabit tibi. Pontifex uocatur sumus
 sacerdos ab eo quod subiectis populis ducatu & uiam.
 & a qua stratu interfluctos seculi pontem pbeat du.
 sua doctrina eos in omnib; instruit & informat.
 Archi ep̄s uocatur. quod arcē. idē principatū &
 magisterium teneat episcopatus. Ep̄s sup̄ inten.
 dens dicitur. qui a grece epi. sup̄ scopos intentio uocat.
 & de utroq. ep̄i appellatio constat. eo qd̄ ipse quasi.
 in quadā specula collocatus subiectos sup̄ intendat.
 Mis̄sa dicitur. eo qd̄ ab omne ecclesiae & populo u.
 nanimis ad dñm p̄ces & sup̄plicationes mit̄tantur.
 Ep̄istola sup̄missa dicitur. eo quod post propheticā.
 & legē atq. euangelium. ep̄istolę ad instruc.
 tionē credentiū sunt. p̄ap̄tis edite. Euangelium
 dicitur bonū nunciū. qui a sicut angelus nuncius.
 ita euangelium bonū ē nunciū. qd̄ a xp̄o & eius disci.
 pulis. atq. euangelistis annuntiatur. Canon est
 regula. eo quod p̄ canones omniū ordinū rectio
 & instructio dirigatur. Sec̄da missa quā sacerdo
 tes celebrant appellatur canon. eo qd̄ ipsa oratio que
 tunc fit totū missae officium ordinat. contineat. & ad
 impleat. qui a sine canone totius missę officium
 sup̄ uacuanē constat. Eucharistia unde dicitur.
 Charis enim grece. gratia est. Et eucharistia.
 bona gratia eo qd̄ sacramtū domini corporis

& sanguinis per diuinā gratiā credentib; propinet.
Patriarcha dicitur. quod arcē idest principatū teneat
in patribus. idest pater summus. Et epi patres uo-
cantur. & ob id quarundā ciuitatū epi patri arche
idest summi patres. Papa uocatur. qđ sit pater
patrum. idest epi episcoporum. Ecclesia grece.
Latine est congregatio. qđ propriae pertinet
ad fidele populū quindē nomine congregatur.
Nam ipsa domus in qua congregatur. antiquitus
dominica uocatur. quod & iā in ipso teudisconomi-
ne imitatur. cum a greca a & himologia. kirica
dicimus. ut kirio idest dño sit deriuatū.
kirica. idest dominica. Orthodoxi sunt
recte credentes. uel secundū proprietatē grecam.
recte glorificantes qm̄ orthus rectitudo. doxa
dicitur gloria. ut illis in ortho doxi qui recta
credulitate & fide dñi glorificant. Xpiani
a xpō dicuntur. Xps grece Latine unctus. et
chrisma unctio. & a xpō idest uncto xpiani idest
uncti uocantur. & primitus antiochiaē ceperunt
apellari xpiani. nam antea om̄s credentes discipuli
uocabantur. Cathecuminus grece. Latine doc-
trina dicitur siue instructio. Inde cathecuminus
dicitur instructus siue audiens. Cathecizatus simili-
ter eruditus & instructus. Baptis magreces

108
dicitur. Latine tinctio. unde baptizatus tinctus
& in aqua mersus dicitur. baptizare. tinguere.
primobaptizandis abrenuntiatio proponitur.
abrenunciare est abnegare. quod faciunt qui
prioribus dominis abnegatis atq. relictis ad alios
transseunt. Et baptizandi propterea abrenun-
tiant satanae & omnibus operibus eius & pompis.
id est superbiae & altitudini eius. ut apertissimo
domino. id est diabulo conuestantur. & transeant
ad uerum & purissimum deum. Symbolus graece.
latine conlatio dicitur. quod & sancti apostoli inter se pri-
mo fide recta contulerunt. et credentes cotidie
inter se conferunt more militum qui in expeditione
& castris positi inter se secreta uerba conferunt.
quibus semetipsos tantum cognoscentes alienos
excludant. Quod baptizandi a sacerdotibus
insufflantur. ut ab eis immundi demones
aetherei spiritus. flatu diuino id est opere sancti
spiritus expellantur. Datur eis sal & in hos mit-
titur. ut hoc gustum nouerint se sales sapientiae
conditos esse debere. sicut apostolus dominus dicit. Vos
estis sal terrae. Et nihil in eis fatuitatis & stul-
ticiae maneat. Tanguntur eis nares & aures
de sputo. et dicitur eis epheta quod est ad aperire.
ut quia sacerdotis horum sapientia repleti esse

debet. Per saluam eius actalti participet fiant
graciae spiritualis. & adaperiantur ad scienda & ad
intelligenda misteria diuina. & omnis sensus baptiz
andoru uirtus diuina plustrat & confirmat.
Tangunt eis pectus & scapule de oleo sanctificato. ut per
hanc unctionem nouerint se undiq. uirtute xpi esse
munitos. ut sicut oleo sancto tangunt. ita ab uncto
id est a xpo xpianos se nouerint appellari. Lo
nuncur cerei in fonte. ut per hoc ostendatur sps sancti
gracia in fonte descendere regenerationis uirtute
profundere. In sufflatur in ipsa aqua. ut sicut supra
ab baptizando. ita hic ab ipsa aqua pulso in sidato
re daemone. uirtus eam spiritualis profundat. Post
baptismu in uertice chrismate sancto tangitur. ut quia
iam baptizatus est nouerit se in principali loco
id est capite xpm postare debere. ut iam non terrena
sed superna cogitet. nec ea que quae super terram sunt.
sed que sursum sunt sapiat. et qui per baptismu xpo con
mortuus est & sepultus cum xpo se conresurrexisset.
& cum illo ad celestia tendere debere cognoscat.
Accipit baptizatus uestem candidam. ut exutus ue
teri hominem cum actibus suis induat nouum.
Quo indutus. non iam ueterem peccati tunicam
repercat. nec pellicia indumenta in quibus
ex paratissimo cum primo homine pulsus est requirit.

109
sed induat dñm ih̄m xp̄m. & cum eo ad celeste regnum.
per tingat. Uelatur capud. ut nouerit se regalis
sacerdoti in xp̄o effectum. & tamquā rex atque
sacerdos mitras p̄tali & diademate redimitus. &
at tingat acria xp̄i cuius particeps est effectus.

Fides est per quam ea que non uidemus esse confi-
dimus. & non dubitamus de rebus inuisibilib;
p̄rationē uisibilium. sicut ap̄t̄s dicit. Est enim
fides sperandorū substantia rerū argumentū non ap-
parentū. Catholica eccl̄a uniuersalis. quia ea
fides est uera quā ab apostolis acceptā uniuersa
credentium multitudo. Profitemur in fide catbo-
lica omnipotentiā dī patris. & æternitatē condito-
ris omnium. natiuitatē ante om̄a secula unigeniti
filii ex patre. & consubstantialitatē. coæt̄nitatēq;
patris & filii. incarnationē quoq; eius ex maria
uirgine. & ueritatē duarū substantiarū in xp̄o.
hominis scilicet. & dī. passionē. resurrectionē.
ascensionē que eius. et aduentū. ad iudicandōs
uiuos & mortuos. processionē sp̄s sc̄i ex patre
& filio. coæt̄nitatē. coadorationē & conglo-
rificationē. æqualitatēq; eiusdē sp̄s sc̄i cū patre
& filio. uniuersitatē totius corporis xp̄i quod est
ecclesiā unitatē baptismatis. remissionē peccatorū
resurrectionē mortuorū. & uitā futurā unicuique.

reddendum secundā opera sua.

Oratio dominica ideo dicitur quia dñs ih̄s peten-
tibus discipulis ut doceret & eos orare. ita eos p̄cere p̄ce-
pit. In ipsa namq. oratione continetur inuocatio dī
qui omnium credentium pater est p̄ adoptionem pe-
titiō. ut sc̄ificetur diuinum nomen in credentibus
p̄ bona opera. Ut regnū conteratur diaboli & iniqui-
tatis. & regnū xp̄i semp̄ prestosit in mentib; fidelium.
simul & iam ut regnū perp̄duū in quo sc̄i cū xp̄o sunt
regnaturi celeriter adueniat. Ut uoluntas dī
sicut in sc̄is qui celi dicuntur. ita & iam in peccato-
ribus qui terras sunt impleatur. Ut p̄anis uerus
id est doctrina & scientiā ueritatis que omnē uin-
cit. carnē substantiā petentib; tribuatur. dū
hodie est id est donec iste mundus p̄seueret.
Ut debita quibus homines resurcedō. eius p̄i & uite
soluantur. sicut & in ipsi debitorib; suis p̄cedi-
mittunt. Ut non inducantur. hoc est non induci
paciuntur fideles in tēptationē. in illā uidelicet
que non est ad dō. & in quā impuadunt decepti
a diabulo. Sed liberentur a malo. hoc est a di-
abulo. qui caput est omnis malitiæ & inuentor

Missa est conuentus xp̄iani populi & effusio cō

munis orationis addm̄. siue magis missae plura.
liter dicunt̄ deprecationes que addm̄ mittuntur.
hoc est diriguntur per mentis intentionē sicut
psalmista ait. Dirigatur oratio mea sicut in-
censum in conspectu tuo. In missa sollempniter
agitur congregatio fidelium salutatio eorum.
& oratio pro illis. Lectio sc̄e scripturae uete-
ris & noui testamenti. siue tantū noui. oblatio
populi consecratio oblationis commemoratio
passionis dominice. commendatio presentium
atq; absentium fidelium. maximeq; circum adstantium.
recordatio defunctorum in pace xpi. conuinc-
tio pacis xpiane. oratio pro m̄ceclā. & absolu-
tio conuentus ecclesiastici. Maximū & p̄cipuū
est in ipsa celebratione missarum utiq; cōmemo-
ratio passionis dominice & commendatio ecclē.
quia scriptū est in actib; ap̄torū. cotidie pdu-
rantes in tēplo unanimiter. & stantes circa
domos panē. sumebant cibum cum exultatione
& simplicitate cordis conlaudantes d̄m. Eucha-
ristia. bona gratia quod pro prię est sacram̄tum.
panis & calicis d̄ni in ipso uero ponitur sacra-
mento. panis tantū purus. significans uerita-
tē domini corporis ex uirgine nati. & uinū
aqua mixtum ueritatē indicans passionis

xpi. Vinum mixtum & non purum in sacramento ponitur.
ut significet & coniungat caput cum corpore suo. quod est
xpi & ecclesia. aqua enim sunt populi. ut ostendat nos
purificatos per aquam baptismatis peruenire debere
ad perceptionem sanguinis xpi. & neutrum sine altero
ualere hoc est nec baptismum sine fide mortis domini
se & perceptione sanguinis eius. nec absolutam fidem
perceptionemque sanguinis xpi. sine lauacro baptismi
ualere demonstrat. Circa finem missarum osculo
pacis coniunguntur fideles. ut ostendatur con
summationem perfectionem que christi unitatis in pace
est. quoniam sicut dominus dicit. Beati pacifici. quoniam filii di
uocabuntur. & ut in mentibus discordantium dominum
habitare non posse demonstratur. simul & iam
ut ad domos suos recessuri. recordentur dominum christi.
qui recessurus de hoc mundo. corporaliter discipu
lis dixit. Pacem relinquo uobis. pacem meam do uobis.

Primo paganus catechuminus fit accedens ad bap
tismum. ut renuntiet & maligni spiritui. & omnibus
damnis eius & pompis. Exsufflatur etiam ut fugat
diabulum christo domino nostro pareatur introitus. Exorcizatur
id est coniuratur malignus spiritus. ut exeat & rece
dat dans locum domino uero. Accipit catechuminus sale.
ut putrida & fluxa eius peccata sapientiae sale